

ДОСЛІДЖЕННЯ КУЛЬТУРНО-ТУРИСТИЧНИХ ПАМ'ЯТОК ВИНОГРАДІВСЬКОГО РАЙОНУ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ

У наші дні туризм являється прогресуючою господарською діяльністю. Багато регіонів світу проживають на коштах, зароблених у сфері туризму. Такі регіони присутні і в Україні.

Туризм Закарпаття поступово набирає обороти. Основними причинами цього являються близькість державного кордону та відносно вигідне відношення ціна/якість. Також розширюється різноманітність туристичних програм та послуг (фестивалі, культурні заходи тощо).

Все це розширює шкалу туристичних продуктів, приєднуючись до існуючих джерел, таких як історичні пам'ятки (замки, палаци, монастирі та ін.) чи природні багатства (гірськолижні курорти, санаторії і т. д.)

Об'єктом нашого дослідження являється Виноградівський район Закарпатської області, детальніше стан його культурних пам'яток, важливих з точки зору туризму краю. Територія цієї адміністративної одиниці складає 697 кв. км, а населення – 119,8 тис. осіб.

Актуальність нашої роботи визначається тим, що в даній економічній та політичній ситуації важливо дати оцінку туристичних можливостей нашого регіону, а також визначити галузеві переваги та недоліки досліджуваної території.

Мета нашої роботи – дати характеристику найважливіших культурних пам'яток Виноградівського району, а також висвітлити головні проблеми туризму.

У процесі дослідження велику увагу було приділено аналізу фахової літератури та безпосередній роботі на місцевості. Було проаналізовано літературні джерела як вітчизняного, так і іноземного походження, які дали змогу визначити головні історичні, природничо- та соціально-географічні, а також культурні аспекти туризму району. Під час роботи на місцевості ми відвідали найбільш важливі культурні пам'ятки (про сучасний стан яких було відомо дуже мало), оцінили їх сучасний стан, взяли інтерв'ю від керівників закладів тощо.

За природними та суспільно-економічними особливостями Виноградівський район (разом з Берегівським та Хустським районами) відноситься до Південного туристичного мікрорегіону Закарпаття. Серед основних туристичних об'єктів можна виділити пам'ятки культури, значна частина яких зосереджена у районних центрах, а також сільський туризм [1].

На основі створеної нами бази даних культурно-туристичних об'єктів, на території Виноградівського району виявлено 16 значних пам'яток, розташування яких показано на рисунку 1.

На рисунку видно, що культурні пам'ятки туристичного значення

розміщені по всій території району. Але особливу перевагу у цьому аспекті має районний центр – місто Виноградів, на території якого знаходиться відразу шість важливих культурно-туристичних об'єктів.

У процесі роботи, з урахуванням їх історичних, культурних та суспільних особливостей культурні пам'ятки Виноградівського району були класифіковані у наступному порядку:

- Історичні пам'ятки
- Музеї
- Сакральні туристичні пам'ятки
- Палаці
- Руїни замків.

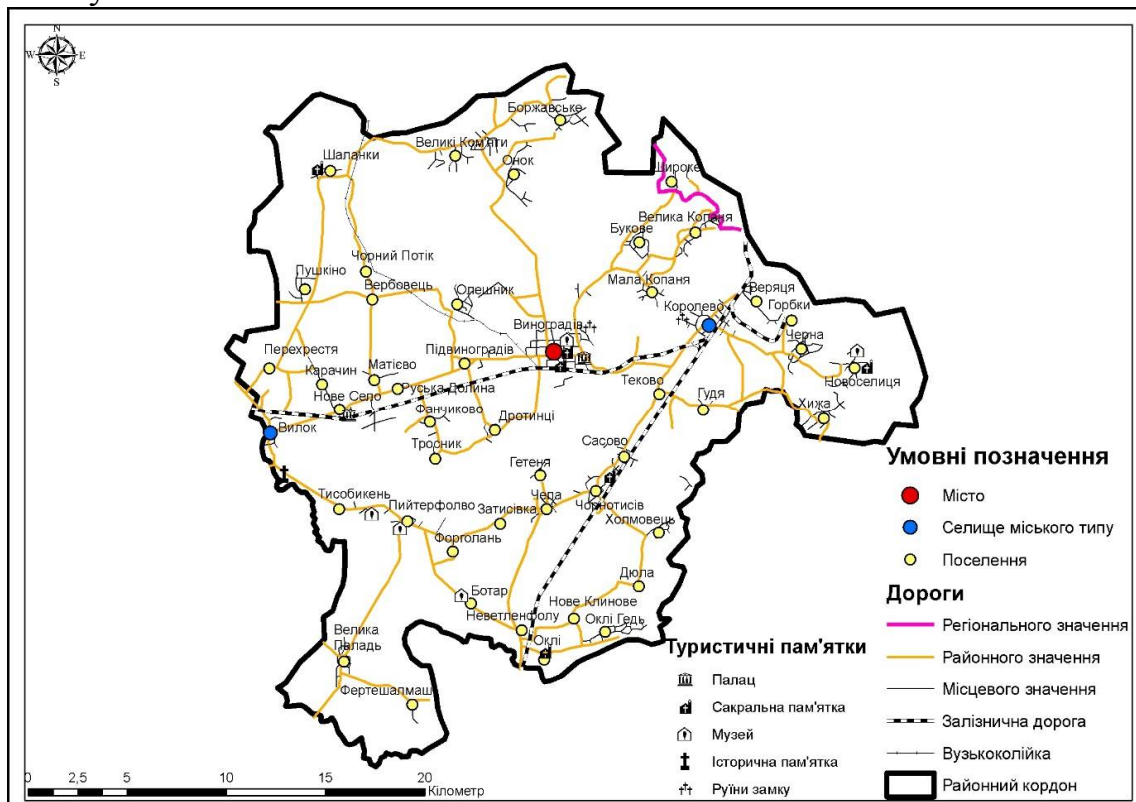

Рис. 1. Карта культурно-туристичних пам'яток Виноградівського району Закарпатської області

Для визначення сутності історичної пам'ятки, необхідно з'ясувати суть самого поняття. У Законі України «Про охорону культурної спадщини» знаходиться визначення історичної пам'ятки: «Пам'ятками історії та культури є споруди, пам'ятні місця і предмети, зв'язані з історичними подіями в житті народу, розвитком суспільства і держави, твори матеріальної і духовної творчості, які становлять історичну, наукову, художню чи іншу культурну цінність» [3].

На території Виноградівського району було виділено всього одну визначну історичну пам'ятку – монумент Турул неподалік від смт. Вилок. Вона присвячена пам'яті про переможну битву угорських куруців проти імперських військ Австрії під час національно-визвольної боротьби 1703–

1711 років під керівництвом Ференца Ракоці II. Уперше монумент був встановлений у 1906 році, але у 1945-му радянська влада зруйнувала його. У результаті громадської ініціативи 16 липня 1989 року монумент знову встановили [2]. З тих пір об'єкт включений до численних туристичних програм, які орієнтуються в основному на угорських відвідувачів.

У Виноградівському районі знаходиться п'ять музеїв різного етнографічного та тематичного спрямування. Експонати цих закладів намагаються висвітлити історію, мистецтво, звичаї, традиції, кулінарію та побут цього краю. Серед музеїв є такі, що мають угорську тематику, а також, які більше висвітлюють українські традиції. Вони розташовані у різних куточках району: у адміністративному центрі (Виноградівський історико-етнографічний музей), на півдні (у селах Пийтерфолво, Тисобикень та Ботар), а також на північному-сході (у с. Новоселиця). Середня відвідуваність цих об'єктів становить приблизно 2500 осіб на рік.

Третю тематичну групу культурно-туристичних пам'яток Виноградівського району становлять сакральні об'єкти. Сакральний туризм – це вид туризму, коли гість під час відвідування конкретних пам'яток створює зв'язок між собою та потойбічним світом. У широкому розумінні сакральне – все те що стосується Бога, релігії, потойбічного світу, ірраціональності, все що суперечить звичайним поняттям та явищам [5].

У Виноградівському районі знаходиться шість визначних сакральних туристичних пам'яток. Вони являються церквами різних релігійних громад: римо-католицької у м. Виноградів (церква і монастир францисканців) та с. Чорнотисів; протестантської-кальвіністської у с. Шаланки та с. Оклі; греко-католицької у с. Новоселиця. Всі вони мають багату історію і, крім Новоселицької, всі вони діючі. Саме про останню розповімо детальніше.

Церква розташована у с. Новоселиця, що знаходиться у північно-західній частині району. Церква є дерев'яною, була побудована у 1669-му році і присвячена Богородиці Діви Марії. У 1960-му році церкву було внесено до архітектурних пам'яток України і, починаючи з того часу, в ній перестали проводити Богослужіння. Останню реставрацію об'єкта було проведено у 1981-му році і в даний час вона являється частиною Новоселицького етнографічного музею [4].

Четверту групу туристичних пам'яток становлять палаци. Вони розташовані у двох поселеннях Виноградівського району – у м. Виноградів та у с. Нове Село. Обидві споруди були побудовані заможними угорськими родинами Перені та Уйгейі на зламі XVI–XVII століть. У Виноградівському палаці родини Перені зараз знаходиться відділ освіти Виноградівської райдержадміністрації [2].

Палац родини Уйгейі у Новому Селі знаходиться у значно гіршому стані. Після Великої Вітчизняної війни будинок служив загальноосвітньою школою, а пізніше – закладом дошкільного виховання. Після 1980-го року його повністю закрили. Наразі будівля знаходиться у жахливому стані. У 2014 році право власності на палац перейшло до Угорської молодіжної

греко-католицької організації Закарпаття, серед планів якого є реставрація будівлі та створення у ньому греко-католицького молодіжного центру.

П'яту тематичну групу туристичних пам'яток Виноградівського району становлять руїни замків Канків (м. Виноградів) та Ньюлаб (сmt. Королево). Перші письмові згадки про ці спорудження датовані XIII–XIV століттям. Обидві замки були частиною оборонної системи «депу», і мали стратегічне військове значення. Але з-за ворожнечі між імператорами Габсбурзької імперії та сім'ями, які володіли цими замками, вони були зруйновані вщент. Лише частина стін залишилися у згадку для нащадків [2].

Вже давно відомо, що природні особливості та багатства Виноградівського району заслуговують на значні капіталовкладення у сфері туризму. Але не менш важливими з цієї точки зору є культурно-туристичні ресурси краю, у яких також криється великий потенціал.

На жаль проблеми спостерігаються і у сфері туризму Виноградівського району. Найбільш вагомими серед них є наступні.

Периферійне положення відносно основних туристичних маршрутів, які пролягають у Закарпатській області і, в результаті цього, мала кількість відвідувачів.

Незадовільний стан транспортної інфраструктури – дороги районного і місцевого значення, а також залізничні вокзали (якщо такі є) знаходяться у жахливому стані.

Недбале відношення до туристичних пам'яток – частина цих пам'яток у такому занедбаному стані, що їм негайно потрібна реставрація.

Надіємося, що названі проблеми турбують не лише нас, але й керівників галузі туризму Виноградівського району, у результаті чого вони приймуть належні рішення та запровадять необхідні зміни для сприяння налагодженню цих гострих недоліків.

Список використаних джерел:

1. Берхгауер Шандор, 2012: Туризм, як можливість виходу з кризи на Закарпатті (?) (Цінності, сподівання, можливості у найзахіднішій області України) [A turizmus mint kitörési pont Kárpátalján (?) (Értékek, remények, lehetőségek Ukrajna legnyugatibb megyéjében)], кандидатська дисертація, Печський університет, м. Печ, Угорщина
2. Дешман Алайош, 1990: Пам'ятники Закарпаття [Kárpátalja műemlékei], Tájak – Korok – Múzeumok Egyesület, м. Будапешт
3. Закон України «Про охорону культурної спадщини» (2000). Веб-сторінка: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1805-14>. Останнє завантаження: 22 жовтня 2015 року.
4. Сирохман Михайло, 2008: П'ятдесят п'ять дерев'яних храмів Закарпаття, Видавництво Грані-Т, Львів
5. Шандор Федір – Кляп Михайло, 2013: Сучасні різновиди туризму, Видавництво Знання, Київ